

เจตคติ บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิง และความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการ
พิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก

โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร*

Attitude, Subjective Norms and Practical Intentions for Patient
Advocacy of Professional Nurses in the Out Patient Department
in Hospitals under Bangkok Metropolitan Administration

กนกวรรณ มงคล** พย.ม.
Kanokwan Mongkol, M.N.S.
จุฬาลักษณ์ บารมี***Ph.D.
Julaluk Baramee, Ph.D.

อารีรัตน์ ขำอยู่*** D.S.N.
Areerut Khumyu, D.S.N.
เรณา พงษ์เรืองพันธุ์****Ph.D.
Rana Pongruengphant, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิง กับ ความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย และตัวแปรที่สามารถทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือ พยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 170 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วย แบบสอบถามเจตคติต่อการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย แบบสอบถามบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย และแบบสอบถาม

ความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย โดยตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและหาค่าความเที่ยงได้เท่ากับ .93, .85 และ .93 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า พยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร มีเจตคติทางบวกระดับมากต่อการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย มีบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยระดับมาก และมีความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยอยู่ในระดับมาก และพบว่า เจตคติต่อการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย และบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยมีความสัมพันธ์ในทางบวก

* วิทยาลัยพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยบูรพา

** พยาบาลวิชาชีพ 5 โรงพยาบาลหนองจอก

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการวิจัย ประเมินผลและบริหารทางการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**** รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการวิจัย ประเมินผลและ บริหารทางการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ระดับปานกลางกับความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเจตคติต่อการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย และบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยสามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 51 ($R^2 = .51$)

คำสำคัญ : เจตคติ บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิง ความตั้งใจในการปฏิบัติการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย

Abstract

The purposes of this research were to examine the level of attitude, subjective norms and practical intentions for patient advocacy ; to examine the relationships of attitude and subjective norms with practical intentions for patient advocacy of professional nurses ; and to analyze variables that can predict practical intentions for patient advocacy of professional nurses in out patient department in hospitals under Bangkok Metropolitan Administration. The sample consisted of 170 professional nurses working in out patient department in hospitals under Bangkok Metropolitan Administration which were selected by stratified random sampling. The instruments were developed by the researcher including attitude, subjective norms and practical intentions for patient advocacy. The Cronbach's alpha coefficient of attitude, subjective norms and practical intentions for patient advocacy

questionnaire were .93, .85 and .93, respectively. Data were analyzed using descriptive statistics , Pearson's product moment and Stepwise multiple regression.

The results of this research revealed that professional nurses in out patient department in hospitals under Bangkok Metropolitan Administration had high level of positive attitude to practical for patient advocacy , subjective norms related to practical for patient advocacy, and practical intentions for patient advocacy. There were statistically positive and significant relationship at the moderated level between attitude practical for patient advocacy and subjective norms related to practical for patient advocacy with practical intentions for patient advocacy at .01 level. Variance that could statistically significant predict practical intentions for patient advocacy were attitude practical for patient advocacy and subjective norms related to practical for patient advocacy. The variance predict at 51 percent.

Key words : Attitude, subjective norms, practical intentions for patient advocacy

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิทธิผู้ป่วยเป็นเรื่องสำคัญที่มีการกล่าวขานกันมากในวงการแพทย์และสาธารณสุขทั่วโลกตลอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในประเทศไทยกลุ่มองค์กรวิชาชีพสุขภาพ 5 องค์กร ได้ร่วมกันประกาศสิทธิผู้ป่วย 10 ประการขึ้นอย่างเป็นทางการ และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2541 (สภาการพยาบาล, 2541) ทำให้ระบบการให้บริการทางสุขภาพของประเทศมีการตื่นตัวและกล่าวถึงสิทธิ

ผู้ป่วยมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้บุคลากรด้านสุขภาพต้องทบทวนแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อการพิทักษ์สิทธิประโยชน์สำหรับผู้ป่วยทุกคน ดังนั้นองค์การสุขภาพจะต้องใช้หลักในการปฏิบัติและตัดสินใจโดยมุ่งเน้นถึงการกำหนดหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อผู้ป่วยด้วยความรับผิดชอบตามมาตรฐานวิชาชีพและกฎหมายบ้านเมือง (วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, 2537) เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิผู้ป่วยซึ่งอาจนำไปสู่ความเสียหายและการฟ้องร้องเกิดขึ้น

จากสถิติการฟ้องร้องหรือการร้องเรียนต่อสภาการพยาบาลที่กำลังพิจารณาตีความ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ.2547 พบว่ามีจำนวน 117 เรื่อง ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาเป็นทั้งพยาบาลวิชาชีพ พยาบาลเทคนิคและผดุงครรภ์โดยเรื่องร้องเรียนจะเกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติงานเกินขอบเขต ความบกพร่องในการปฏิบัติงาน ปัญหาการสื่อสาร การปฏิบัติต่อผู้รับบริการรวมถึงการขาดความตระหนักถึงการปกป้องสิทธิของความเป็นบุคคลของผู้มารับบริการ (อมรฉัตร อนุวัฒน์นันทเขตต์, สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2547) จากการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลของ กมลพรรณ พ้องพงษ์ศรี (2546) และ ศรีวิไล แป้นไม้ (2546) พบว่า ด้านองค์การมีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยในบางเรื่องยังไม่ชัดเจน ส่วนในด้านพยาบาลพบว่า ไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยได้ทุกครั้งในทุกเรื่อง เนื่องจากมีภาระงานมาก ขาดความเข้าใจเรื่องสิทธิผู้ป่วย ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงาน เกรงใจเพื่อนร่วมงาน ไม่ทราบสิทธิผู้ป่วย และพยาบาลมีความคิดเห็นว่าผู้ป่วยและญาติมีการเรียกร้องสิทธิผู้ป่วยอย่างไม่ถูกต้อง เนื่องจากมีความเข้าใจเรื่องสิทธิผู้ป่วยไม่ตรงกันระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย ส่วนด้านตัวผู้ป่วยเองอาจรู้สึกว่ ผู้ให้บริการไม่เคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้ป่วย และไม่

พิทักษ์สิทธิผู้ป่วย การได้รับบริการไม่เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ การให้ข้อมูลไม่ชัดเจน หรือยังไม่เพียงพอเพื่อการตัดสินใจในการยินยอมรับการรักษา และไม่ได้รับการรักษาความลับส่วนตัวที่ต้องการปกปิดได้ (นฤมล บุญเลิศ, 2547 และวรรณวิไล จันทราภา, 2545) ซึ่งเป็นความไม่สอดคล้องกันระหว่างผู้ให้บริการกับผู้ป่วยในเรื่องการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยที่มองคนละแนวคิด ทำให้เกิดเป็นปัญหาในการปฏิบัติได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าพยาบาลยังไม่ได้ให้การปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยทุกคน ทำให้มีการละเมิดสิทธิผู้ป่วยได้และเป็นที่มาเกิดเหตุการณ์ฟ้องร้อง ด้วยเหตุนี้เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นตามมาจากการฟ้องร้องการล่วงละเมิดสิทธิผู้ป่วย และความไม่พึงพอใจในพฤติกรรมบริการ พยาบาลจึงต้องมีการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยแก่ผู้มารับบริการทุกคน ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิผู้ป่วยตลอดจนการเป็นผู้พิทักษ์สิทธิ โดยการให้ความคุ้มครองผู้ป่วยให้ปลอดภัยจากผู้ละเมิดสิทธิของผู้ป่วยอีกด้วย นอกจากนี้การพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยถือเป็นข้อบ่งชี้หนึ่งในการประกันคุณภาพการพยาบาล เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในมิติคุณภาพของการบริการสุขภาพ และเป็นสาระสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย (กมลพรรณ พ้องพงษ์ศรี, 2546) อีกทั้งพยาบาลซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพที่ใกล้ชิดผู้ป่วยมากที่สุด ต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย และต้องให้การพยาบาลผู้ป่วยอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ตั้งแต่ผู้ป่วยเริ่มเข้ารับบริการจนกระทั่งออกจากโรงพยาบาล ดังนั้นพยาบาลต้องสนับสนุนสิทธิผู้ป่วยให้เกิดขึ้นกับผู้ป่วย (Mallik, 1997)

งานผู้ป่วยนอกเป็นบริการด้านแรกของโรงพยาบาล โดยมีงานหลักคือ การให้บริการตรวจรักษาผู้ป่วยนอก ซึ่งต้องรองรับผู้ป่วยจำนวนมาก

การบริการผู้ป่วยนอกนั้นพบว่ามีความแออัด ก่อให้เกิดความวุ่นวาย ส่งผลให้ประสบปัญหาในเรื่องการบริการที่อาจทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการไม่เป็นไปตามความคาดหวัง บางแห่งปริมาณแพทย์หรือพยาบาลมีไม่เพียงพอกับผู้มารับบริการ ทำให้การให้บริการต้องกระทำในลักษณะเร่งรีบและใช้เวลาน้อยกับผู้ป่วยแต่ละคน นอกจากนี้ผู้ป่วยส่วนมากก็ยอมรับว่าแพทย์และพยาบาลไม่ค่อยซักถามปัญหาหรือข้อข้องใจด้านการเจ็บป่วยและด้านการให้ความร่วมมือกับแพทย์หรือพยาบาล ด้วยระยะเวลาอันรวดเร็วจึงเป็นไปได้โดยอัตโนมัติทั้งที่บางครั้งขัดกับความต้องการของตน (เคยหอม บุญพันธ์, 2539) และจากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้ป่วยที่มารับบริการที่แผนกผู้ป่วยนอกกลัวการติดเชื้อที่ต้องใช้อุปกรณ์การตรวจรักษาเบื้องต้น เช่น ป้อนทิวดีไซ์ เครื่องวัดความดันโลหิต ร่วมกับผู้ป่วยอื่นจำนวนมาก ไม่กล้าจะดื่มดื่มน้ำที่โรงพยาบาลจัดไว้ให้เพราะเกรงว่าภาชนะและแก้วน้ำไม่สะอาด กลัวการติดเชื้อโรคจากห้องน้ำของโรงพยาบาล ความไม่พอใจก็ริยาทำทางที่ไม่สุภาพของบุคลากรหน้าห้องตรวจ การเรียกชื่อผู้ป่วยด้วยเสียงดังหรือไม่มีสรรพนามนำหน้า หรือการพูดจาในลักษณะออกคำสั่งโดยเฉพาอย่างยิ่งผู้ป่วยที่ไม่มีฐานะจำเป็นต้องใช้สิทธิรักษาในโรงพยาบาลของรัฐโดยไม่สามารถเลือกใช้สถานบริการเอกชนที่มีค่าบริการสูงกว่า ทำให้ผู้มารับบริการต้องทนทุกข์ทางจิตใจ เพราะถูกผูกขาดรูปแบบให้บริการจากสถานพยาบาลหรือบุคลากรที่ให้บริการ (สุกัญญา ประจุศิลป์, 2546) ซึ่งการให้บริการในลักษณะดังกล่าวจึงอาจจะมีโอกาสที่จะละเมิดสิทธิผู้ป่วยได้

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิผู้ป่วยหลายเรื่องด้วยกันที่ศึกษาทั้งในมุมมองของผู้ให้บริการทางสุขภาพและผู้ป่วย แต่ยังไม่พบรายงานการ

ศึกษาเกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยในมุมมองของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานแผนกงานผู้ป่วยนอก มีเพียงการศึกษาโดยให้พยาบาลที่ปฏิบัติงานผู้ป่วยนอกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง (ชั้นยธร ทองช้อย, 2546 ; ยวนุช แก้วคำ, 2543 และสุตารัตน์ เปี่ยมสินธุ์, 2543) และที่สำคัญคือยังไม่พบรายงานการศึกษาเกี่ยวกับความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่น่าทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (A Theory of Reasoned Action) มาใช้เป็นกรอบในการศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เจตคติ บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิง และความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยเลือกใช้ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (A Theory of Reasoned Action) ของเอเจนและฟิชเบิน (Ajzen & Fishbein, 1980) มาเป็นกรอบในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งตามทฤษฎีดังกล่าวอธิบายไว้ว่า เจตคติเป็นผลมาจากความเชื่อและการประเมินคุณค่าของการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย และบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิง เป็นผลมาจากความเชื่อเกี่ยวกับความคาดหวังของกลุ่มอ้างอิงและการมีแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามความคาดหวังของกลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญต่อพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอกเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย ซึ่งปัจจัยทั้งสองจะส่งผลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย โดยผู้วิจัยจะศึกษาว่าเจตคติกับบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงจะมีความสัมพันธ์และสามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยได้จริงหรือไม่และแตกต่างกันอย่างไร เพื่อจะเป็นข้อมูลในการสนับสนุนมิติคุณภาพของการบริการสุขภาพ และเป็นการส่งเสริมคุณภาพบริการพยาบาล ในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอกให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับเจตคติ บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิง และความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยกับความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยกับความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร

4. เพื่อศึกษาความสามารถในการทำนายของเจตคติต่อการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย และบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยต่อความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยายหาความสัมพันธ์ (Correlational Descriptive Research) ประชากร คือ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานแผนกงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 9 โรงพยาบาล ได้แก่ วิทยาลัยแพทยศาสตร์ กรุงเทพมหานครและวชิรพยาบาล โรงพยาบาลกลาง โรงพยาบาลตากสิน โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ โรงพยาบาลหนองจอก โรงพยาบาลลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โรงพยาบาลราชพิพัฒน์ โรงพยาบาลหลวงพ่อทวีศักดิ์ ชุตินธโร อุทิศ และโรงพยาบาลสิรินธร มีจำนวนทั้งหมด 300 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการ

สุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจาก 6 โรงพยาบาล จำนวน 175 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของ เอจเซนและฟิชไบน์ (Ajzen & Fishbein, 1980) และศึกษาจากเอกสารแนวทางการปฏิบัติเพื่อพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยสำหรับพยาบาลของกองการพยาบาล (2541) ร่วมกับเอกสารแนวทางการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยกับบทบาทพยาบาลวิชาชีพของสภากายภาพบำบัด (2546) ประกอบด้วยแบบสอบถามทั้งหมด 4 ชุด คือ

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก มีจำนวน 5 ข้อ ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำ

2. แบบสอบถามเจตคติต่อการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย มีจำนวน 20 ข้อ ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. แบบสอบถามบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย มีจำนวน 40 ข้อ ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

4. แบบสอบถามความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย มีจำนวน 28 ข้อ ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

แบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน และผ่านการทดสอบความเที่ยง ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ของแบบสอบถามเจตคติต่อการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย และความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก เท่ากับ .93, .85 และ .93 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการอนุมัติจากการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมในการทำวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยบูรพา และคณะกรรมการพิจารณาและควบคุมการวิจัยในคนของกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยส่งมอบแบบสอบถามผ่านผู้รับผิดชอบด้านวิชาการของฝ่ายการพยาบาลทั้ง 6 โรงพยาบาลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดการยินยอมเข้าเป็นกลุ่มตัวอย่างและประโยชน์ของการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างรับทราบจากหนังสือที่แนบไปพร้อมกับแบบสอบถาม และดำเนินการเก็บข้อมูลเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่ยินยอมเข้าร่วมโครงการเท่านั้น ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม 2548 ถึงวันที่ 20 กันยายน 2548 ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวน 170 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97 ของแบบสอบถามที่แจกไปทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49 มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 45.45 ปี เป็นเพศหญิงทั้งหมด มีสถานภาพคู่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53 รองลงมาเป็นโสด ร้อยละ 42 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 90

ปริญญาโท ร้อยละ 10 และเคยศึกษาหรืออบรมเรื่องการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย ร้อยละ 48 โดยมีประวัติการศึกษาหรืออบรม จำนวน 1 ครั้งมากที่สุด ร้อยละ 69 รองลงมา 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 26

พยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร มีเจตคติต่อการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย อยู่ในทางบวกระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$) มีบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย โดยรับรู้ว่าบุคคลในกลุ่มอ้างอิงให้การสนับสนุนการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$) และ มีความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$) ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับ เจตคติบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงและความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย ของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกเป็นรายด้านและโดยรวม (n = 170)

ด้าน	\bar{X}	S.D	ระดับ
เจตคติต่อการปฏิบัติ	4.21	0.13	มาก
ความเชื่อเกี่ยวกับผลการปฏิบัติ	4.16	0.45	มาก
การประเมินคุณค่าของการปฏิบัติ	4.25	0.45	มาก
บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติ	4.14	0.42	มาก
ความเชื่อเกี่ยวกับความภาคภูมิใจของกลุ่มอ้างอิง	4.17	0.44	มาก
แรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามความภาคภูมิใจของกลุ่มอ้างอิง	4.11	0.44	มาก
สามสิ่งในการปฏิบัติ	4.20	0.42	มาก

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงกับความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย พบว่า เจตคติต่อการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย และบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลาง กับความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย ของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างเจตคติ บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงกับความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร (n = 170)

	ค่าปร	เจตคติ	บรรทัดฐาน	ความตั้งใจ
เจตคติ		1.00		
บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิง		.62**	1.00	
ความตั้งใจ		.59**	.68**	1.00

** p < .01

เมื่อพิจารณาตัวแปรที่สามารถทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า เจตคติ และบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิง สามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยได้ร้อยละ 51 ($R^2 = .51$) โดยที่บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยมีอำนาจในการทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยได้สูงสุด (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร (n = 170)

ตัวแปรทำนาย	B	Beta	R ² = .51	F = 37.63***
บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิง	.52***	.52**		
เจตคติ	.27***	.27**		
ค่าคงที่	.93			

*** p < .001

สามารถสร้างสมการทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย ของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ดังนี้

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_{\text{ความตั้งใจ}} = .52 Z_{\text{บรรทัดฐาน}} + .27 Z_{\text{เจตคติ}}$$

อภิปรายผล

การศึกษครั้งนี้พบว่า พยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร มีเจตคติต่อการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยอยู่ในทางบวกระดับมาก โดยที่เจตคติต่อการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยเป็นผลรวมของความเชื่อเกี่ยวกับผลของการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ และการประเมินคุณค่าของการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชื่นจิตต์ ประสมสุข (2541) ที่พบว่า ระดับเจตคติต่อสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลศูนย์อยู่ในทางบวกระดับมาก และยวนุช แก้วคำ (2543) พบว่า ระดับทัศนคติต่อสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์อยู่ในระดับดี และสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของเอเจนและฟิชเบิน (Ajzen & Fishbein, 1980) ที่อธิบายไว้ว่า เจตคติคือพฤติกรรมเป็นการประเมินความรู้สึก ความคิดเห็นที่มีต่อการกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ ว่าเป็นไปในทางบวกหรือทางลบ สูงหรือต่ำ และมากหรือน้อย เจตคติจะเป็นตัวกำหนดให้บุคคลปฏิบัติตามสิ่งที่ตนเชื่อ ดังนั้นเมื่อพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก เชื่อว่าการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจะส่งผลดีต่อตัวผู้ป่วยและตัวพยาบาลเองในทางบวก จึงทำให้พยาบาลมีเจตคติต่อการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย อยู่ในทางบวกระดับมาก

สำหรับบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรับรู้ว่าคุณค่านในกลุ่มอ้างอิงให้การสนับสนุนการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยอยู่ในระดับมาก โดยที่บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยเป็นผลรวมของความเชื่อเกี่ยวกับความคาดหวังของกลุ่มอ้างอิงต่อการปฏิบัติ

เพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทุกข้อ และแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามความคาดหวังของกลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญต่อพยาบาลวิชาชีพเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวูดดี (Wlody, 1993) ที่พบว่าพยาบาลหอผู้ป่วยวิกฤตรับรู้ว่าคุณค่าที่เป็นตัวสนับสนุนส่งเสริมการพิทักษ์สิทธิประโยชน์มากที่สุดคือ พยาบาลเพื่อนร่วมงาน และโครงสร้างหน่วยงานมีส่วนสนับสนุนการพิทักษ์สิทธิประโยชน์อย่างน้อยที่สำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของ เอจเซนและฟิชบายน์ (Ajzen & Fishbein, 1980) ที่อธิบายไว้ว่า บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการกระทำพฤติกรรมเป็นการประเมินความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลอ้างอิงที่มีความสำคัญต่อตนจะสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนให้ตนกระทำพฤติกรรมนั้นๆ มากน้อยเพียงใด ดังนั้นเมื่อพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญต่อตนเอง ประกอบด้วย กลุ่มหัวหน้างาน และกลุ่มผู้ร่วมงาน ว่ากลุ่มบุคคลเหล่านี้ให้การสนับสนุนตนเองในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจากการประกาศนโยบายต่างๆ เกี่ยวกับสิทธิผู้ป่วยของแต่ละโรงพยาบาลจูงใจการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย จึงทำให้พยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอกรับรู้ว่าคุณค่าในกลุ่มอ้างอิงให้การสนับสนุนการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย อยู่ในระดับมาก ความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย ของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของผู้ให้บริการด้านสุขภาพ ที่พบว่าผู้ให้บริการด้านสุขภาพมีการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยโดยรวมอยู่ในระดับสูง (ชินจิตต์ ประสมสุข, 2540 ; พัชรีย์ ประเสริฐกิจ, 2541 ; ภัทรกร สีดลวงค์,

2541 ; มณสิชา ฐานะวาทย์, 2544 ; ยวนุช แก้วคำ, 2543 และ รัชณี สินะสนธิ, 2543) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมีการประกาศสิทธิผู้ป่วยขึ้น และมีการจัดอบรมสัมมนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยมาโดยตลอด และกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้มีประวัติการศึกษาหรือได้รับการอบรมเกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยอย่างน้อยคนละ 1 ครั้ง ทำให้พยาบาลมีความรู้ และได้ตระหนักเกี่ยวกับบทบาทการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยมากขึ้น และผู้ให้บริการสามารถร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิผู้ป่วยได้ง่ายขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาจากร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิผู้ป่วย จึงเป็นเหตุผลสนับสนุนให้พยาบาลมีความรู้สึกรับผิดชอบในหน้าที่เพื่อประโยชน์สูงสุดในการดูแลผู้ป่วยตามกระบวนการรักษาพยาบาล อันจะส่งผลดีต่อประสิทธิภาพของการบริการรักษาพยาบาล (Nelson, 1988) จึงทำให้พยาบาลมีความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยอยู่ในระดับมาก

ความสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิง กับความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย ของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า เจตคติต่อการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 สอดคล้องกับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อพฤติกรรมกับความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมที่พบว่า เจตคติต่อพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรม (วรนุช เชื้อบาง, 2545 ; ศรีัญญา คณิตประเสริฐ, 2543 ; Brewer, Blake, Rankin & Douglass, 1999 ; Lierman, Young, Kasprzyk & Benoliel, 1990) และสอดคล้องกับแนวคิดของ เอจเซนและฟิชบายน์ (Ajzen & Fishbein, 1980)

ที่อธิบายไว้ว่า พฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลล้วนกระทำไปอย่างมีเหตุผลและกระทำขึ้นโดยใช้ข้อมูลที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ เพื่อพิจารณาผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำของตนก่อนการตัดสินใจลงมือทำหรือไม่ทำพฤติกรรมใดๆ โดยบุคคลจะแสดงออกมาในลักษณะที่สอดคล้องกับความตั้งใจที่มีอยู่ ซึ่งถูกกำหนดโดยเจตคติต่อพฤติกรรมก็ได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ เพ็ญศรี พิทักษ์ธรรม มัชฌิมากิโร (2543) ที่กล่าวว่า เจตคติเป็นสิ่งที่กำหนดให้บุคคลประพฤติปฏิบัติหรือตอบสนองสิ่งที่ชอบหรือไม่ชอบต่อบุคคล วัตถุ สถานการณ์ ตลอดจนความคิดเห็นต่างๆ ออกมาให้เห็นเป็นพฤติกรรม และเจตคติเป็นคุณลักษณะหนึ่งของบุคลิกภาพ และเป็นแรงจูงใจที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคล โดยเจตคติได้รับการกระตุ้นจากความรู้ที่ได้จากการอบรมสัมมนาประสบการณ์ และการปลูกฝังเจตคติด้านจริยธรรมตั้งแต่เป็นนักศึกษาซึ่งมีในหลักสูตรจริยศึกษารวมถึงวิชาชีพการพยาบาลและสัทธิผู้ป่วย

สำหรับบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยก็มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพงวนผู้ป่วยนอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อัญชลี โมกขาว (2539) ที่พบว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ และสอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการกระทำพฤติกรรมกับความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรม ที่พบว่า บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการกระทำพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรม (ศรีัญญา คณิตประเสริฐ, 2543 ; Flores, Tschann & Marin, 2002 ; Lierman, Young, Kasprzyk &

Benotiel, 1990) ซึ่งเอจเซนและฟิชบายน์ (Ajzen & Fishbein, 1980) ได้อธิบายไว้ว่า บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการกระทำพฤติกรรมเป็นปัจจัยทางด้านสังคมที่กำหนดความตั้งใจของบุคคลต่อการกระทำพฤติกรรม และสอดคล้องกับแนวคิดของ วิชากรณ์ ปัญญาดี (2535) ที่กล่าวว่า บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเป็นปัจจัยทางสังคมอันเกิดจากการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับแรงผลักดันทางสังคมต่อพฤติกรรม และโดยทั่วไปพบว่า การสนับสนุนจากผู้ใกล้ชิดที่มีความสำคัญ ได้แก่ สมาชิกของครอบครัว และเพื่อนสนิท จะมีความสัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล

ส่วนตัวแปรที่สามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย คือ เจตคติต่อการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย และบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยโดยสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 51 ($R^2 = .51$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวรรณภา กวีละ (2544) ที่พบว่า เจตคติและบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงสามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจในการคุมกำเนิด ได้ร้อยละ 57 และสอดคล้องกับผลการศึกษาของผ่องศรี เรือนเครือ (2546) พบว่า เจตคติต่อการใช้ฮอร์โมนทดแทนและบรรทัดฐานเกี่ยวกับการใช้ฮอร์โมนทดแทนสามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจในการใช้ฮอร์โมนทดแทนได้ร้อยละ 69 รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของ เอจเซนและฟิชบายน์ (Ajzen & Fishbein, 1980) ที่อธิบายได้ว่า พฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลล้วนกระทำไปอย่างมีเหตุผลและกระทำขึ้นโดยใช้ข้อมูลที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ เพื่อพิจารณาผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำของตน ก่อนการตัดสินใจลงมือทำหรือไม่ทำพฤติกรรมใดๆ ซึ่งปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลได้ดีที่สุดคือความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น โดยบุคคลจะแสดงออกมาใน

ลักษณะที่สอดคล้องกับความตั้งใจที่มีอยู่ โดยที่ความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมของบุคคลจะขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัยสำคัญ คือ เจตคติต่อพฤติกรรม และบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิง ดังนั้นบุคคลจะตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งก็ต่อเมื่อมีความเชื่อ และได้ประเมินแล้วว่าพฤติกรรมนั้นมีผลทางบวก และเชื่อว่ากลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญต่อตนเองเห็นด้วยว่าควรจะทำพฤติกรรมนั้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมที่จะนำไปสู่การส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถ ตลอดจนทักษะต่างๆ เพื่อเพิ่มเจตคติที่ดีในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย ซึ่งผู้บริหารสามารถพัฒนาโดยเป็นแบบอย่างที่ดีในการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย ด้วยวิธีการระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดแนวทางร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติ มีการสาธิตวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ปฏิบัติในเรื่องการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของแต่ละหน่วยงานตามลักษณะผู้ป่วย

2. ผู้บริหารควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการในเรื่องสิทธิผู้ป่วย กฎหมาย และจริยธรรมให้กับบุคลากรด้านสุขภาพทุกคน เพื่อจะได้ระดมความคิดเห็นร่วมกันสร้างแนวทางในการวางแผนการดำเนินการในด้านการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย และการร่วมมือแก้ไขปัญหาโดยสหสาขาวิชาชีพในการส่งเสริมให้มีความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย เพื่อป้องกันมิให้ถูกฟ้องร้องเนื่องจากการละเมิดสิทธิผู้ป่วย และเพิ่มความพึงพอใจในพฤติกรรมบริการ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพื่อขยายผลในการนำไปใช้ประโยชน์ เช่น การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อหากลยุทธ์หรือวิธีการเชิงลึกในการพัฒนาความตั้งใจใน

การปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพบริการพยาบาลต่อไป

2. ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า เจตคติต่อการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย และบรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย สามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยได้ร้อยละ 51 จึงควรศึกษาดัชนีแปรอื่นๆ ตามแนวคิดทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลที่สามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจในการปฏิบัติเพื่อการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย ของพยาบาลวิชาชีพงานผู้ป่วยนอกให้ได้มากยิ่งขึ้น ได้แก่ ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย ตัวแปรด้านประชากร เช่น อายุ เพศ สถานภาพสมรส ศาสนา ระดับการศึกษา และเจตคติต่อเป้าหมายอื่น ประกอบด้วย เจตคติต่อตัวบุคคล เจตคติต่อสถาบัน และลักษณะของบุคลิกภาพ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กมลพรรณ พ้องพงษ์ศรี. (2546). *การปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลโรงพยาบาลพิจิตร*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการพยาบาล, คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กองการพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงสาธารณสุข. (2541). *แนวทางการดำเนินงานเพื่อพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย : สำหรับพยาบาล*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

ชื่นจิตต์ ประสมสุข. (2540). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้และเจตคติต่อสิทธิผู้ป่วยกับการปฏิบัติการพยาบาลที่เคารพสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลศูนย์*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการพยาบาล, คณะพยาบาลศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เดยหอม บุญพันธ์. (2539). *ความสัมพันธ์*

ระหว่างความคาดหวังและการได้รับการรักษาสิทธิประโยชน์กับความพึงพอใจต่อการปฏิบัติการพยาบาลของผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการพยาบาล, คณะพยาบาลศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธัญธร ทองอ้อย. (2546). การปฏิบัติต่อสิทธิของผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลตำรวจ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารงานยุติธรรม, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นฤมล บุญเลิศ. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับสิทธิผู้ป่วย สัมพันธภาพระหว่างผู้ให้บริการกับผู้ป่วยและการใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลของผู้ป่วยในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่, คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

น่องศรี เรือนเครือ. (2546). เจตคติ บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิง และความตั้งใจในการใช้สิทธิของตนของอาจารย์สตรียุคใหม่ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของการหมดประจำเดือน. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลสตรี, คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เพ็ญศรี พิทักษ์ธรรม มัชฌิมากิโร. (2543). พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.

พัชรีย์ ประเสริฐกิจ. (2541). ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ค่านิยมวิชาชีพ และเจตคติต่อวิชาชีพการพยาบาลกับการปฏิบัติการพยาบาลในการรักษาสิทธิประโยชน์ผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพในอุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลศูนย์. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตร

มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการพยาบาล, คณะพยาบาลศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัทรกร สีดสว่างค์. (2541). ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านองค์กร และค่านิยมวิชาชีพกับการปฏิบัติการพยาบาลในการรักษาสิทธิประโยชน์ผู้ป่วย ของพยาบาลห้องผ่าตัดโรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการพยาบาล, คณะพยาบาลศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มนสิชา จูณะวุฒิ. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติต่อการปกป้องสิทธิผู้ป่วย และการรับรู้คุณค่าวิชาชีพการพยาบาลกับพฤติกรรมการปกป้องสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการพยาบาล, คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ยุวบุษ แก้วคำ. (2543). การปฏิบัติด้านสิทธิผู้ป่วยตามความคิดเห็นของพยาบาลในกลุ่มงานการพยาบาลหอผู้ป่วย โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเอกการบริหารการพยาบาล, คณะสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.

รัชณี สินะสนธิ. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เจตคติต่อวิชาชีพ ค่านิยมวิชาชีพ กับการปฏิบัติเพื่อพิทักษ์สิทธิประโยชน์ผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป เขต 2. วารสารสภาการพยาบาล, 15 (1), 1-13.

วราบุษ เชื้อบาง. (2545). เจตคติ บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิง และความตั้งใจในการมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพของสตรีวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาล

สตรี, คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วรรณภา กาวิลละ. (2544). *เจตคติ บรรทัดฐาน กลุ่มอ้างอิง และความตั้งใจในการคุมกำเนิดของสตรี ภายหลังยุติการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์*. วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาล สตรี, คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วรรณวิไล จันทราภา. (2545). *แนวทางการ ส่งเสริมการปฏิบัติการพยาบาลตามจรรยาบรรณวิชาชีพ*. นนทบุรี : ศิริยอดการพิมพ์.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2537). *สิทธิผู้ป่วย*. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

วิภาภรณ์ ปัญญาติ. (2535). *ความตั้งใจในการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์การแพทย์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศรีวลี เป้นไม้. (2546). *การปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการพยาบาล, คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศรีัญญา คณิตประเสริฐ. (2543). *ทัศนคติ บรรทัดฐานของกลุ่มอ้างอิง และความตั้งใจที่จะใช้คอมพิวเตอร์ในงานบริการสุขภาพของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลหนองคาย*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการพยาบาล, คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สภาการพยาบาล. (2541). *กฎหมายกับการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์*. นนทบุรี : เดอะเบสท์กราฟิกแอนด์พริ้นท์.

สุกัญญา ประจุศิลป์. (2546). *การพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย : บทบาทพยาบาลวิชาชีพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุดารัตน์ เปี่ยมสินธุ์. (2543). *การปฏิบัติการพยาบาลเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ*

ในโรงพยาบาลศิริราช. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาเอกบริหารกฎหมายการแพทย์ สาธารณสุข, คณะสาธารณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุรัช สุนันดา. (2545). *เจตคติ บรรทัดฐานกลุ่มอ้างอิง และความตั้งใจในการผูกมัดผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลจิตเวช*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช, คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อมรฉัตร อนุวัฒน์นนทเขตต์. (2547, 29 กันยายน). สัมภาษณ์.

อัญชลี โมกษา. (2539). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เจตคติต่อวิชาชีพ และการคัดลอกตามกลุ่มอ้างอิง กับความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลของรัฐ*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการพยาบาล, คณะพยาบาลศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall.

Brewer, J. L., Blake, A. J., Rankin, S. A., & Douglass, L. W. (1999). Theory of Reasoned Action predicts milk consumption in women. *Journal of the American Dietetic association*, 99 (1), 39-44. Retrieved October 5, 2004, from CINAHL database.

Flores, E., Tschann, J. M., & Marin, B. V. (2002). Latina adolescents : Predicting intentions to have sex. *Adolescence*, 31 (148), 659-690. Retrieved October 5, 2004, from CINAHL database.

Lierman, L. M., Young, H. M., Kasprzyk, D., & Benoliel, J. Q. (1990). Predicting breast

self examination using the Theory of Reasoned Action. *Nursing Research*, 39, 97-101.

Mallik, M. (1997). Advocacy in nursing: Perception of practicing nurse. *Journal of Clinical Nursing*, 6 (4), 303-313

Nelson, M. L. (1988). Patient advocacy in nursing. *Outlook*, 36 (3), 136-141.

Wlody, R. K. (1993). *Model of patient advocacy as perceived by critical care and non-critical care nurses (ethic decision)* [DAI-B 54/08, p.4085, February 1994]. Retrieved Abstract from : UMI Company : Pepperdine university (6009) degree: EDD Date.

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University